

Maria Pąchalska: Afazjologia. Warszawa-Kraków: Wydawnictwo Naukowe PWN 1999 ss. 414.

Postęp wiedzy o afazji, wiedzy teoretycznej, ale też i praktycznej, mierzyć można rozmaitością. Można oceniać ilością badań szczegółowych, można opisywać jej rozwój poprzez dynamikę spotkań naukowych i prace tam przedstawiane, można też porównywać z dokonaniem zagranicznymi. Bez wątpienia o dojrzałości polskiego wkładu do wiedzy afazjologicznej świadczą monograficzne syntezы skupiające dokonania dotychczasowe, scalające je systemowo, proponujące jednolite spojrzenie na wieloaspektowe zakresy, opisane w kraju i za granicą.

Proponowana Czytelnikowi książka jest syntezą monograficzną w pełnym tego słowa znaczeniu. Jest jednocześnie dziełem autorskim, o czym świadczy przytoczenie przemysłów i wyników badań z własnych monografii, studiów, raportów – w Bibliografii omawianej pracy 30 pozycji wydawniczych.

Autorka, doktor habilitowany, specjalista w neuropsychologii i logopedii, czołowa animatorka polskiego ruchu afazjologicznego, inicjatorka zorganizowanych działań naukowych w ramach towarzystw europejskich i światowych, a przede wszystkim sercem oddana problemom efektywnej pomocy osobom niepełnosprawnym, co znalazło uznanie w postaci szeregu nagród i wyróżnień, podjęła się z bardzo dobrym skutkiem, wydania oczekiwanego dzieła pt. *Afazjologia*.

Do przedstawionej monografii miałem przyjemność napisać *Wprowadzenie*. Poinformowałem w nim Czytelnika, że zawartość treściowa pracy składa się z trzech części. Powtórzę więc z *Wprowadzenia* kilka informacji dalszych. Stwierdziłem, że część pierwsza charakteryzuje afazjologię jako dziedzinę wiedzy. Znajdują się w niej informacje o sporach w klasyfikowaniu i nazywaniu zjawisk afatycznych. Interdyscyplinarny charakter afazjologii w pracy M. Pąchalskiej jest przedstawiony bardzo konsekwentnie. Godne podkreślenia jest to, że Autorka afazję wyraźnie ulokowała w procesach komunikacji ludzkiej, której poświęciła specjalny podrozdział, uzasadniając tym samym nie tylko wszystkie zawarte w pracy interdyscyplinarne obligacje, ale również poziom naukowego uogólnienia. W części tej omówione również zostały sprawy związane z historią badań afazji, kierunki ich rozwoju, wreszcie informacje neurofizjologiczne o biologicznych podstawach porozumiewania się, jak również o etiopatologii afazji.

W części drugiej znajduje Czytelnik uwagi poświęcone diagnostyce w afazjologii. Autorka omówiła różnorodność podejść teoretycznych w diagnozowaniu zjawisk afatycznych. Przeszła od spraw diagnozowania specyficznego afazji poprzez szersze tło zaburzeń komunikacji do kontekstu najszerszego, jakim są procesy poznawcze człowieka. Taka kompozycja rozdziału z afazjologicznego punktu widzenia pozwala zrozumieć niezbędność kompleksowego traktowania czynności diagnostycznych u człowieka z organicznie uszkodzonym mózgiem, ponieważ funkcja mowy jest ściśle zespolona z mechanizmami poznawczymi i emocjonalnymi. Wielokrotnie spotykane w literaturze próby wąskolokalizacyjnego spojrzenia na patologię mowy potwierdzają bezradność i niemoc poznawczą

w próbach zrozumienia istoty afazji. Komplet spraw diagnostycznych uzupełniła Autorka informacjami o rutynowych badaniach towarzyszących sprawom diagnozy.

W części trzeciej Czytelnik zapozna się z problematyką rehabilitacji chorego z afazją. Jest to, w moim odczuciu, najbardziej autorski zbiór wiedzy zawartej w książce Marii Pąchalskiej. Autorka zastosowała ten sam układ kompozycyjny wykładu jak w części książki o diagnozowaniu. Rozpoczęła od przybliżenia spraw ogólnych i szczegółowych związanych z czynnościami rehabilitacyjnymi, omówiła strukturę procesu rehabilitacji, wybór strategii terapii, jak również czynniki warunkujące jej efektywność. W specyficznych podejściach reedukacyjnych omówiła kolejno programy niejęzykowe i językowe. Pozwoliło to Autorce przejść do kontekstu społecznego rehabilitacji w afazji. Reintegracja psychospołeczna chorego, w tym również reintegracja rodziny, jest niezbędnym warunkiem właściwego powrotu chorego do zdrowia. Część tę zamyka podrozdział poświęcony dylematom terapeutycznym, szczególnie zaś sprawom związanym z aspektami etycznymi pomagania chorym z afazją.

Polecam gorąco tę książkę, bogata w odautorski kompetentny komentarz i refleksje. Lata pracy Marii Pąchalskiej z chorymi z afazją wycisnęły piętno w stylu redakcji dzieła, na doborze przykładów prosto z życia, nawet na szacie graficznej. Polecam tę monografię głównie logopedom, zbierającym do tej pory rozsiany i trudno dostępny, wręcz nieosiągalny materiał literaturowy. Polecam ją psychologom, lingwistom, pedagogom, socjologom, lekarzom, wszystkim, którym bliskie są nie tylko zaburzeniowe aspekty komunikowania się słownego, lecz komunikacja interpersonalna we wszystkich jej wymiarach, w ujęciu interdyscyplinarnym. Polecana monografia dodatkowo zasługuje na uwagę: ukazany materiał kliniczny dotyczy polskiej konwencji językowej. I choć tak wiele korzyści dydaktycznych płynących z lektury książki, to jednak poziom naukowej syntezy, autorska idea własnych wyborów teoretycznych i własnych badań nie pozwalają widzieć w monografii podręcznika, choćby i akademickiego. Na kolejne, podobne dzieło, przyjdzie nam czekać pewnie dalsze kilkanaście lat.

Waldemar Tłokiński
Uniwersytet Gdański